

The participants survey in the educational process that were directly involved in the future teachers' training in order to identify pedagogical conditions that would contribute to the formation of the future teachers' civic position in extracurricular activities of the pedagogical college was conducted by the article authors. According to the results, three main pedagogical conditions have been determined, which optimally influence formation of the future teachers' civic position: the teachers' and students' awareness in increasing their own civic position formation level, the content orientation of extracurricular activities on formation of the future teachers' active civic position, students involvement in the environment creation, favourable formation of the future teachers' civic position.

The article also focuses on the application of the "Road map for the formation of the future teachers' active civic position", organization of the student association "Modern Teacher Civic Position", whose activities include four interrelated content sections. Formation of the students' civic position is gradual.

It is concluded that coverage of this issue in the pedagogical literature concerning the extracurricular activity of the pedagogical college is incomplete, which makes further research in this direction perspective.

Key words: pedagogical college, extracurricular activities, civic attitudes, future teachers, pedagogical conditions.

УДК 378.141:811.112.2:379.85(045)

Яна Окопна

Київський національний лінгвістичний університет

ORCID ID 0000-0001-9549-4637

DOI 10.24139/2312-5993/2017.10/219-229

ВПРАВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ ТА ПИСЬМІ МАЙБУТНІХ ТУРИЗМОЗНАВЦІВ: ІЗ ДОСВІДУ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОЗРОБКИ

Стаття ґрунтується на результатах аналізу робіт зарубіжних і вітчизняних учених, присвячена проблемам формування іншомовної комунікативної компетентності у продуктивних видах мовленнєвої діяльності. Представлено результати експериментального комбінованого дистанційного професійно орієнтованого навчання другої іноземної мови майбутніх працівників туристичної сфери в межах аудиторної та позааудиторної самостійної роботи із залученням системи Moodle. Охарактеризовано з теоретико-методичної точки зору технічно-опційні переваги мережної підтримки навчально-виховного процесу з формування професійно орієнтованої німецькомовної компетентності у продуктивних видах мовленнєвої діяльності та зазначено передумови реалізації такого навчання. У статті проаналізовано алгоритм вивчення другої іноземної мови у процесі викладання в умовах нелінгвістичного вищого навчального закладу, виокремлено прийоми, які оптимізують процес навчання.

Ключові слова: друга іноземна мова, комбіноване дистанційне навчання, мережева підтримка, нелінгвістичний вищий навчальний заклад, фахівці сфери міжнародного туризму.

Постановка проблеми. Для сучасної системи вітчизняної іншомовної професійної освіти в нелінгвістичному вищому навчальному закладі (ВНЗ) пріоритетною є не лише належна підготовка кваліфікованого конкурентоспроможного фахівця [4], але і творчий розвиток особистості нової генерації засобами вивчення двох і більше іноземних мов (ІМ). Мобільний туризмознавець у глобалізованому світі має бути істинним поціновувачем локальної, регіональної та національної ідентичності. Європейська ідентичність, у свою чергу, вважається сприйнятою, якщо в її межах можна знову віднайти свою власну мову та культуру. Поряд із цим, логічним є і твердження про те, що європейська ідентичність була і є багатомовною.

Відтак, формування професійно орієнтованої німецькомовної комунікативної компетентності (ПОНКК) після англійської в майбутніх фахівців туристичної сфери у продуктивних видах мовленнєвої діяльності (МД), відповідно до оновлених тенденцій, декларованих у Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти, має чітко виражену професійну спрямованість, зазначену в Типовій і Рамковій програмах з іноземних мов для професійного спілкування, а принцип професійної спрямованості курсу другої ІМ узгоджено з компонентами навчального процесу: всебічним інтелектуальним і психічним розвитком особистості, здатної до активної участі у плануванні та реалізації пізнавальної іншомовної діяльності, самоосвіти та саморегулювання двома і більше ІМ.

У зв'язку з цим актуальності набуває вивчення німецької мови професійного спрямування (НМПС) як другої ІМ після англійської майбутніми працівниками туристичної сфери в межах бакалаврату нелінгвістичного ВНЗ. Практична мета формування ПОНКК визначає головний зміст навчального процесу – завдання виховного, освітнього та розвивального характеру. Однією з умов успішного здійснення цих завдань є реорганізація навчально-виховного процесу з урахуванням чинників, які впливають на хід і результати навчання, зокрема: прогнозування гнучкого управління, своєчасного внесення необхідних змін до навчальної діяльності й забезпечення зворотнього зв'язку на постійній операційній основі у вигляді контролю.

У цьому аспекті **нагальним** є пошук алгоритму до вирішення подвійної задачі: одночасно із засвоєнням фахових знань, формуванням професійних навичок і вмінь практичного використання першої ІМ майбутні туризмознавці мають навчитися самостійно оволодівати новими знаннями та іншомовною інформацією НМПС як другою ІМ, навчитися автономно вчитися та виробити в собі таку потребу до навчання впродовж усього життя. (Під алгоритмом ми розуміємо систему чітко визначених істинних передумов, придатних до реалізації процесу формування ПОНКК після англійської, що забезпечують досягнення поставлених цілей або конкретних навчальних завдань у межах основної прогнозованої мети [7; 332]. Цей алгоритм покладено в основу програмованого навчання).

З огляду на практичний результат такий підхід до формування ПОНКК після англійської сприятиме саморозвитку та становленню дипломованого фахівця з інноваційним типом мислення, здатного до мобільного типу діяльності. А практичне володіння другою ІМ на рівні, достатньому для вільної усної та письмової професійної й повсякденної професійної комунікації, є не лише невід'ємним компонентом успішного функціонування в багатоманітному полі професійної діяльності, а й становить важливу складову самодостатності особистості нової генерації. Умовою формування такої особистості й виступає зсув наголосу з інформаційного навчання на навчання, що розвиває.

Аналіз актуальних досліджень. У методиці навчання другої ІМ вже існує низка напрацювань щодо теоретичних передумов формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності у продуктивних видах МД.

Зокрема, описано понятійну систему теорії говоріння та письма, розроблено технології та надано рекомендації щодо навчання цих видів МД, визначено об'єкти контролю їхнього рівня володіння (В. А. Бухбіндер, Л. В. Гайдукова, О. В. Калімуліна, О. Г. Квасова, О. О. Кнурова, Т. І. Олійник, Ю. І. Пассов, І. В. Попова, І. О. Сімкова, В. Л. Скалкін та інші); досліджено особливості навчання культури міжособистісної комунікації (Т. М. Астафурова, Є. М. Верещагін, О. Л. Красковська, Ю. Б. Кузьменкова, С. Ю. Ніколаєва, С. В. Соколова, О. Б. Тарнопольський, М. О. Фаєнова та ін.). Учені (Н. Л. Замкова, І. В. Коломієць, С. С. Коломієць, С. В. Лимова, Л. Я. Личко, Р. Ю. Мартинова, О. М. Сорока, І. В. Чірва) розглядають процес навчання професійно орієнтованого говоріння та письма з урахуванням відмінностей у сферах спілкування, професійних ролях, типах професійних діалогів, мовному й мовленнєвому матеріалі.

У наукових розвідках дослідників (І. Л. Бім, М. В. Баришнікова, В. В. Коротенкової, А. В. Щепилової, Б. А. Лapidуса, G. Neuner, B. Hufeisen, U. Jessner, J. Cenoz, T. Odlin та ін.) було розглянуто поняття концепції багатомовності (полілінгвізму, плюрилінгвізму) та питання природженої здібності людини до засвоєння двох і більше ІМ; обґрунтовано переваги технології навчання другої ІМ після першої, подолання інтерферуючого впливу, а також використання першої ІМ для вивчення другої ІМ (А. О. Анісімова, Л. О. Калашнікова, Н. М. Марченко, І. М. Мельник, О. О. Молокович, О. В. Пінська, Т. А. Пустовалова, О. О. Савчук та ін.).

В останні роки увага вітчизняних та зарубіжних науковців прикута до залучення Інтернет-ресурсів у навчанні майбутніх фахівців ІМ (О. Б. Бігич, М. А. Бовтенко, А. Л. Буран, М. С. Гришина, Л. Я. Зєня, С. В. Радецька, П. І. Сердюков, Л. І. Скалій, Н. Д. Угринович, С. А. Фомін, Н. С. Форкун, Є. В. Якушина, М. С. Dason, A. Dillon, C. Kramsch та ін.).

Проте, незважаючи на самодостатність наукових праць із професійно орієнтованого навчання другої ІМ, невивченими залишаються питання

навчання НМПС як другої ІМ після англійської з урахуванням особливостей впливу першої ІМ та рідної в майбутніх туризмознавців. Адже недостатньо автоматизовані лексичні навички в першій ІМ мають негативний вплив на розвиток ПОНКК і, відповідно, можуть бути неабиякою перепорою на шляху в якісній роботі викладача.

Відтак, питання формування ПОНКК після англійської у продуктивних видах МД майбутніх туризмознавців з використанням комбінованого дистанційного навчання на сьогодні залишається дослідженням не повністю.

Тож, замовлення суспільства на туризмознавців, які вільно володіють двома і більше ІМ, потреба в реалізації алгоритму формування ПОНКК після англійської із залученням нових навчально-методичних матеріалів із комп'ютерною підтримкою для професійно орієнтованого навчання продуктивних видів МД другою ІМ у вигляді комбінованого дистанційного навчання та необхідність розробки науково обґрунтованої технології професійно орієнтованого навчання другою ІМ зумовили вибір теми нашої наукової розвідки: «Вправи для формування німецькомовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні та письмі майбутніх туризмознавців: із досвіду експериментальної розробки».

Метою статті є розкриття теоретико-методичних засад практичної реалізації алгоритму формування ПОНКК після англійської, як системи ефективних засобів комбінованого дистанційного навчання у вирішенні проблемних фахових комунікативних завдань другою ІМ.

Методи дослідження, що дозволили досягти зазначеної мети, включали: 1) критичний аналіз наукових джерел із досліджуваної проблеми; 2) вивчення та узагальнення позитивного досвіду роботи викладачів із формування ПОНКК; 3) наукове спостереження за процесом навчання говоріння та письма майбутніх туризмознавців; 4) тестування студентів із метою виявлення рівня сформованості ПОНКК; 5) моделювання навчального процесу, організація та проведення експерименту з метою перевірки ефективності розробленої технології.

Основні результати дослідження ми зорганізували у два етапи. На першому етапі ми надамо пояснення щодо теоретико-понятійної бази процесу формування ПОНКК у майбутніх туризмознавців. Другим етапом наукової розвідки є опис експериментального навчання та формулювання методичних рекомендацій, коментарів щодо його ефективності.

Під «алгоритмом» формування ПОНКК у майбутніх працівників сфери міжнародного туризму ми надалі розуміємо не правило, а систему певних законів, принципів, які є необхідними для організації та реалізації навчання продуктивних видів іншомовної МД. Комбіноване дистанційне навчання, у широкому розумінні, – це поєднання засобів інтерактивного навчання в аудиторному та самостійному позааудиторному режимі для виконання проблемних професійно орієнтованих завдань майбутніми

туризмознавцями. У вузькому розумінні – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану робочу ціль – створити комфортні умови навчання другої ІМ, за яких кожен студент відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Організація комбінованого дистанційного інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих проблемних професійно орієнтованих ситуацій, використання проблемних ділових ігор, спільне вирішення фахово спрямованих проблем на основі аналізу обставин та відповідних ситуацій.

Освітня технологія інтерактивного навчання у процесі формування ПОНКК після англійської в майбутніх фахівців сфери міжнародного туризму – це сукупність різноманітних педагогічних прийомів, які спонукають студентів до дослідницької творчої активності, створюють умови для усвідомлення ними матеріалу, узагальнення одержаних знань. Ця технологія готує фахівців туристичної сфери нового покоління, які вміють спілкуватися, слухати, чути інших, міркувати, творчо та плідно в результативному сенсі мислити. В її основу покладено ідеї творчої співпраці викладача та студентів. При запровадженні цієї технології знання засвоюються краще, адже дистанційні інтерактивні методики розраховані не на запам'ятовування, а на вдумливий, творчий процес пізнання світу, на постановку професійно орієнтованої проблеми та пошук шляхів її вирішення [3; 5; 6].

Базова модель комбінованого дистанційного інтерактивного заняття з формування ПОНКК після англійської включає в себе 6 етапів: мотивація; заявлення теми та очікуваних навчальних результатів; надання необхідної інформації; інтерактивні вправи; рефлексія, контроль.

Мета першого етапу – сфокусувати увагу студентів на проблемі з фаху та викликати інтерес до обговорюваної професійно орієнтованої теми за допомогою методів: «мозковий штурм», «мікрофон», «криголам» тощо, як в аудиторному, так і позааудиторному режимі. Забезпечення розуміння студентами змісту їхньої навчальної професійно орієнтованої діяльності реалізовується за умов наявності наступного другого етапу заняття. На третьому етапі студенти на основі певного обсягу інформації за мінімально короткий час вчаться виконувати практичні завдання та вирішувати професійно орієнтовані проблемні ситуації. Інтерактивна вправа – ключова частина заняття – її метою є засвоєння навчального матеріалу, досягнення результатів та цілей заняття.

На цьому етапі найчастіше використовують «сенкан», «гронування», «створення асоціативного куща», «діаграми Венна» тощо. Надалі – рефлексія, мета якої – усвідомлення отриманих результатів та контроль для реалізації обліку здобутих знань.

Ідея досвіду нашої наукової розвідки – це використання комбінованого поєднання інтерактивних технологій для підвищення ефективності засвоєння професійно орієнтованого фонетичного,

лексичного та граматичного матеріалу. Актуальність змісту електронних вправ полягає в розширенні пізнавальних можливостей студентів, зокрема у здобуванні, аналізі та застосуванні професійно орієнтованої інформації з різних джерел, можливість перенесення отриманих умінь, навичок та знань до майбутньої професійної діяльності. Сутність технології діяльності полягає в застосуванні методів інтерактивного навчання на заняттях з другої ІМ для швидкого засвоєння значного обсягу нового матеріалу, розвитку мислення, пам'яті, уяви, пошуку шляхів вирішення професійно орієнтованих навчальних завдань.

За зазначеною структурою у 2015–2016 н.р. нами було проведено експериментальне навчання на базі кафедри іноземних мов професійного спрямування Національного університету харчових технологій. Учасниками експериментальних груп стали студенти – майбутні туризмознавці за спеціальністю 6.140103 «Туризм» (загальна кількість учасників експерименту – 48 осіб). Студенти в дистанційному режимі виконували інтерактивні вправи, побудовані на зазначеному вище алгоритмі навчально-методичних матеріалів.

Об'єктом експериментальної розвідки стала технологія навчання, організована за системою вправ із формування ПОНКК після англійської у майбутніх фахівців туристичної сфери як основа комплексу навчально-методичних матеріалів з комп'ютерною підтримкою.

Основними цілями експериментального навчання було визначено: 1) апробацію, редагування, корекцію та вдосконалення змісту укладеної технології, спрямованої на формування ПОНКК після англійської в майбутніх фахівців туристичної сфери в природних умовах на заняттях з другої ІМ для її подальшого включення до комплексу навчально-методичних матеріалів із комп'ютерною підтримкою; 2) визначення типових помилок студентів та труднощів оволодіння другою ІМ.

Допоміжними цілями експериментального навчання визначено уточнення формулювання: 1) варійованої умови та 2) робочої гіпотези природного методичного експерименту.

Вступне навчальне анкетування, наші власні спостереження у процесі експериментального навчання, а також післяекспериментальні анкетування та зрізи студентів уможливили перевірку припущення, чи сприяє вищезазначена алгоритмована система вправ залученню студентів до майбутньої професійної діяльності, і як це впливає на підвищення якості оволодіння ними ПОНКК після англійської. У ході підготовки, організації та проведення експериментального навчання ми керувалися головними положеннями теорії методичного експерименту, розробленої І. П. Биковою, П. Б. Гурвичем, М. В. Ляховицьким, Е. О. Штульманом, а також дослідженнями з методики організації професійно орієнтованого навчання на II–IV курсах нелінгвістичного ВНЗ, розроблених О. Б. Тарнопольським,

О. П. Биконею, М. М. Волошиною, О. М. Метьюлкою, С. Е. Кіжнер, О. С. Малюгою та ін. Слідом за вимогами й науково обґрунтованими положеннями дослідників про необхідність проведення експериментальних розвідок (П. Б. Гурвич, Н. М. Кушнарєнко, В. М. Шейко, Є. А. Штульман), а також згідно з теорією М. В. Ляховицького, ми передбачили чотири етапи експериментального навчання: 1) організація експерименту; 2) реалізація експериментальної розвідки; 3) констатація отриманих даних; 4) інтерпретація отриманих результатів дослідження.

У результаті експериментального розвідування нами було досягнуто таких цілей: 1) здійснено апробацію, редагування, корекцію та вдосконалення змісту укладеної системи вправ, спрямованої на формування ПОНКК після англійської в майбутніх працівників туристичної сфери у природних умовах на заняттях з другої ІМ для її (системи вправ) подальшого включення до комплексу навчально-методичних матеріалів із комп'ютерною підтримкою; 2) визначено типові помилки студентів та труднощі формування ПОНКК після англійської; уточнено формулювання: 1) варійованої умови та 2) робочої гіпотези природного методичного експерименту.

Розроблена робоча гіпотеза експериментального навчання була заявлена в такому вигляді. Виконання майбутніми туризмознавцями проблемних професійно орієнтованих продуктивних вправ для формування ПОНКК після англійської сприятиме підвищенню ефективності процесу оволодіння професійно орієнтованими іншомовними мовленнєвими вміннями на практичних заняттях із другої ІМ.

Надалі пропонуємо розглянути опис алгоритмізованих вправ заявленого «Сенкану» в межах комбінованого дистанційного навчання. (Під «сенканом» ми розуміємо принцип алгоритмічної побудови комбінованого інтерактивного заняття із системою професійно орієнтованих вправ у вигляді п'яти кроків розв'язку проблемної професійно орієнтованої ситуації, шостим кроком якої є контроль обліку набутих знань у межах формування ПОНКК). Як правило, він не потребує значного обсягу часу на написання. А після виконаних професійно орієнтованих вправ, як засвідчують результати експериментальних випробувань у межах комбінованого дистанційного навчання, його майбутні туризмознавці пишуть за 4–8 хвилин. (На дистанційній платформі було встановлено таймери для визначення затрати в середньому часу на виконання вправ та продукування рекламного сенкану).

Рекламний сенкан не обов'язково повинен мати ритм і риму. Це реклама туристичного продукту у вигляді вільного відеотвору, а слова не повинні повторюватися і бути спільнокореневими. «Вимоги» для створення сенкану: 1-й рядок – іменник, 2-й – два прикметники, 3-й – три дієслова, 4-й – речення з чотирьох слів, 5-й – асоціація з першим словом. Дієслова можна вживати в інфінітиві, але в більшості випадків в електронних вправах їх слід

ставити у правильній особі та відповідному часі для того, щоб закріпити набуті знання про відмінювання дієслів, іменників, прикметників тощо. Надалі наведемо приклад професійно орієнтованої вправи з навчання написання рекламного сенкану з дистанційної платформи.

У процесі комбінованого дистанційного інтерактивного навчання викладач – це актор, а студенти – це незмінна публіка, досить цікава і різна, зі своїми емоціями й бажаннями. Ми маємо співпрацювати з цією надзвичайно цікавою публікою. Адже без постійного пошуку нових форм і методів навчання, без урізноманітнення занять вдячності не дочекатися. А найкращою подякою мають бути міцні знання наших студентів і позитивні емоції. Результати нашої експериментальної розвідки засвідчують, що вміння майбутніх туризмознавців знаходити нетрадиційні шляхи вирішення професійних проблемних завдань, досягати поставлених цілей, уміння робити пошук і відбір професійно орієнтованої інформації, а також самоаналіз застосування набутих знань і є запорукою їхнього майбутнього успіху. Ефективність цього досвіду полягає в залученні до використання інтерактивних технологій у комбінованому вигляді (як в аудиторному, так і позааудиторному автономному режимі), що підвищує інтенсивність навчання, розвиває творчі здібності студентів немовного ВНЗ [1, 2].

Висновки. Перевірка доцільності використання засобів формування ПОНКК другою ІМ: системи електронних вправ, тестових завдань та презентаційних одиниць відбувалась у ході виконання студентами проблемних професійно орієнтованих вправ на аудиторних та позааудиторних заняттях із другої ІМ слідом за зазначеним вище алгоритмом: 1) мотивація; 2) заявлення теми та очікуваних навчальних результатів; 3) надання необхідної інформації; 4) інтерактивні вправи; 5) рефлексія; 6) контроль.

Наші власні спостереження, результати перед та післяекспериментальних зрізів, а також враження студентів підтвердили, що організований алгоритм є оптимальними для формування ПОНКК після англійської. Оскільки він забезпечує сприятливі умови для навчання майбутніх туризмознавців та спрямовує зміст навчання і самих студентів на потреби майбутньої професійної діяльності.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в подальшій реалізації технології формування ПОНКК після англійської шляхом упровадження методичних рекомендацій у навчальний процес на факультетах туризму та готельно-ресторанного бізнесу нелінгвістичних ВНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич, О. Б., Волошинова, М. М., Мацнєва, О. А., Руснак, Д. А., Метьолкіна, О. М., Кириченко, Т. Г., Коробейнікова, Т. І., Окопна, Я. В. (2012). *Електронні засоби навчання іноземних мов студентів: досвід розробки й апробації*. К.: Вид. центр КНЛУ (Bihych, O. B., Voloshynova, M. M., Matsnieva, O. A., Rusnak, D. A., Metiolkina, O. M., Kyrychenko, T. H., Korobeinikova, T. I., Okopna, Ya. V. (2012). *Electronic teaching aids for students studding foreign languages: experience of development and testing*. K.: Printing centre KNLU).
2. Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Борецька, Г. Е. та ін. (2013). *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика*. К.: Ленвіт (Bihych, O. B., Borysko, N. F., Boretska, H. E. et al. (2013). *Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice*. K.: Lenvit).
3. Мойсеюк, Н. Є. (2007). *Педагогіка*. Київ (Moiseiuk, N. Ye. (2007). *Pedagogy*. Kyiv).
4. Бабин, І. І., Болюбаш, Я. Я., Гармаш, А. А. та ін. (2011). *Національний освітній глосарій: вища освіта*. К.: ТОВ «Видавничий дім Плеяди» (Babyn, I. I., Boliubash, Ya. Ya., Harmash A. A. (2011). *National Educational Glossary: Higher Education*. K.: Printing house "Pleiady".
5. Окопна, Я. В. (2013). *Робоча програма нормативної навчальної дисципліни іноземна мова (за професійним спрямуванням) напрям підготовки 6.140103 «Туризм»*. К.: НУХТ (Okopna, Ya. V. (2013). *Working program of normative discipline Foreign language (by professional direction) Direction of training 6.140103 "Tourism"*. K.: NUKhT).
6. Бігич, О. Б., Волошинова, М. М., Гладунов, М. С., Окопна, Я. В. (2014). *Сучасний студент у контексті особистісно-діяльнісного підходу: за результатами науково-методичних досліджень*. К.: Вид. центр КНЛУ (Bihych, O. B., Voloshynova, M. M., Hladunov, M. S., Okopna, Ya. V. (2014). *Modern student in the context of a personality-activity approach: on the results of scientific and methodological research*. K.: Printing centre of KNLU).
7. Бігич, О. Б., Бондар, Л. В., Волошинова, М. М., Максименко, Л. О., Огуй, О. М., Сімкова, І. О., Окопна, Я. В. (2013). *Теорія і практика формування іншомовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні у студентів нелінгвістичних спеціальностей*. К.: Вид. центр КНЛУ (Bihych, O. B., Bondar, L. V., Voloshynova, M. M., Maksymenko, L. O., Ohui, O. M., Simkova, I. O., Okopna, Ya. V. (2013). *Theory and practice of formation of the foreign-language professional-oriented competence in speaking among students of non-linguistic specialties*. K.: Printing centre of KNLU).

РЕЗЮМЕ

Окопная Яна. Упражнения для формирования немецкоязычной профессионально ориентированной компетентности в устной и письменной речи будущих туризмоведа: из опыта экспериментальной разработки.

Статья основана на результатах анализа работ зарубежных и отечественных ученых, посвящена проблемам формирования иноязычной коммуникативной компетентности в продуктивных видах речевой деятельности. Представлены результаты экспериментального комбинированного дистанционного профессионально ориентированного обучения второму иностранному языку будущих работников туристической сферы в процессе аудиторной и внеаудиторной самостоятельной работы с привлечением системы Moodle. Охарактеризованы с теоретико-методической точки зрения технико-опционные преимущества сетевой поддержки учебно-воспитательного процесса по формированию профессионально ориентированной немецкоязычной компетентности в продуктивных видах речевой деятельности, обозначены

предпосылки реализации такого обучения. В статье проанализирован алгоритм изучения второго иностранного языка в условиях нелингвистического высшего учебного заведения, выделены приемы, которые оптимизируют процесс обучения.

Ключевые слова: *второй иностранный язык, комбинированное дистанционное обучение, сетевая поддержка, лингвистический вуз, специалисты сферы международного туризма.*

SUMMARY

Okopna Yana. The exercises in forming professionally oriented competence in German oral and written communication for the future specialists in tourism: from the experience of experimental development.

Introduction. *In the results of experimental studies have been shown that the psychological nature of the second foreign language after the first studying can be lit within the professionally oriented foreign language communication aspect, which also determines the rules of communication and laws implemented in the network interactive activities. This interpretation of the process of mastering the German-oriented professional competence in productive types of speech activity allows us to go beyond the concept of classroom and outside the classroom educational autonomy, including the comparison and analysis.* **Purpose.** *The algorithm sequence output in shaping German-oriented professional competence of the future workers in international tourism as a specific implementation of the educational process in the productive kinds of speech activity development; detection of the psychological mechanisms functioning in multi-stages of mastering speech activity under conditions of interference phenomena and positive transfer.* **Methods.** *Analysis of psychological research and methodological problems of interference and positive transfer when learning a second foreign language after the first held abroad and in Ukraine in order to systematize the existing scientific concepts and strategies withdrawal algorithm learning a second foreign language in terms of network support Moodle.* **Results.** *The results obtained after the experimental study definitively prove the probability of the hypothesis that the consideration of psychological characteristics, mechanisms of interference phenomena and positive transfer in the process of German-oriented professional competence in speaking and writing (German language after English) at the upcoming International Tourism workers effectively reflected in the quality of education. Therefore, in learning a second foreign language after the first must be considered the following factors: 1) link between professionally oriented foreign language non-verbal thinking of the university student and the surrounding reality; 2) availability of the future workers' in international tourism communication skills in their native language and basics speech and mental activity in the first foreign language; 3) availability of the future tourism experts' educational experience in learning professionally oriented foreign language competence in productive types of speech of the first foreign language that must be considered and used in the learning process, built on a conscious transfer of training skills and non-verbal skills of students of higher education; 4) availability of language universals (statement, subject, object, singular/plural, etc.), which creates a special kind of linguistic knowledge that facilitate the assimilation of a second foreign language. Language universals determine the possibility of contrastive-typological comparison phenomena of native and foreign languages studied in parallel.* **Conclusion.** *To summarize, it was found out that understanding the concept of learning a second foreign language after the first conditions for network support should be seen as a model for interaction of foreign languages and mental activity of the future workers in the tourism industry. It follows from the above; the native language while learning two or more foreign languages should not be separated in the minds of students and filtered. On the contrary, it must be consciously and actively involved in the study of foreign languages as native language initially provides structures and linguistic conceptual basis*

of consciousness. In terms of learning foreign languages, especially learning several languages, in learning the mother tongue should be laid foundations active and conscious approach to studying two or more foreign languages. This statement enables the presentation and implementation of further ways to develop methods of multilingual professionally oriented foreign language teaching.

Key words: *second foreign language, combined distance learning, network support, linguistic university professionals of the international tourism sector.*

УДК 378.22 – 048.55 [27:37: 378]

Ірина Сіданіч

ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»

Національної академії педагогічних наук України

ORCID ID 0000-0003-0645-6781

DOI 10.24139/2312-5993/2017.10/229-240

ДУХОВНО-МОРАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

У статті розглядаються теоретичні засади духовно-моральної компетентності магістрів християнської педагогіки як професійної основи під час викладання навчальних предметів духовно-морального спрямування в закладах освіти України. Автор аналізує компетентність як складову наукових досліджень, шляхи оптимізації духовно-моральної освіти в навчальних закладах.

Ключові слова: *компетентність, духовно-моральна компетентність, навчальні предмети духовно-морального спрямування.*

Постановка проблеми. Процеси глобалізації економіки, формування інформаційного суспільства та інтеграція української системи вищої професійної освіти у світовий освітній простір поставили перед нашою педагогічною наукою завдання – визначити традиційний український науковий апарат відповідно до загальноприйнятої в Європі системи педагогічних понять. Зокрема, знаннева парадигма освіти повинна бути переглянута з позиції компетентнісного підходу. Парадигмальною ознакою сучасності є нова концепція освіти – competence-based education. Її мета – подолання розбіжностей між результатами навчання та сучасними вимогами практики. У цьому контексті застосування компетентнісного підходу під час формування завдань навчання зумовлене необхідністю поєднання освітніх програм вищих навчальних закладів із зовнішніми вимогами (передовсім із потребами працедавців).

Оцінка компетентності, на відміну від екзаменаційних іспитів, орієнтованих на виявлення об'єму та якості засвоєних знань, передбачає пріоритетне використання об'єктивних методів діагностики діяльності (спостереження, експертиза продуктів професійної діяльності, захист